

UDK 636.2.084:636.085.52

**QORAMOLLARNI GO'SHTGA BOQISH VA INTENSIV
SEMIRTIRISH TEXNOLOGIYASI**

Yangiboyev Abdimalik Eshmurodovich

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar
universitetining Toshkent filiali dotsenti, q.x.f.d. DSc*

Ramberdiyeva Aynura Maratovna

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada qoramollarni go'shtga boqish va intensiv semirtirish texnologiyasining asosiy tamoyillari, oziqlantirish ratsionining tarkibi hamda semirtirish jarayonining texnologik bosqichlari yoritilgan. Tadqiqotda 6-18 oylik yosh qoramollarni intensiv boqish sharoitida parvarishlash, o'stirish va jadal bo'rdoqilash davrlarining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Ozuqa ratsionida dag'al, shirali va konsentrat ozuqalarning nisbatini bosqichma-bosqich o'zgartirish, shuningdek, paxta shulxasi, shrot va boshqa sanoat chiqindilaridan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Intensiv semirtirishda ratsionning to'yimlilik, muvozanatlanganligi, hayvonlarning yoshi va genetik salohiyati, saqlash hamda parvarishlash sharoitlari go'sht mahsuldorligiga ta'sir etuvchi muhim omillar sifatida baholangan. Intensiv oziqlantirish texnologiyasidan foydalanish yosh qoramollarda yuqori kunlik vazn ortishi, qisqa muddatda bozor talablariga javob beradigan tirik vaznga erishish va go'sht ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: qoramol, go'sht mahsuldorligi, intensiv semirtirish, bo'rdoqilash, yosh qoramol, ozuqa ratsioni, konsentrat ozuqa, dag'al ozuqa, shirali ozuqa, paxta shulxasi, kunlik vazn ortishi, so'yim chiqimi.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные принципы технологии выращивания и интенсивного откорма крупного рогатого скота на мясо,

состав рационов кормления и технологические этапы откорма. Проанализированы особенности содержания и кормления молодняка крупного рогатого скота в возрасте 6-18 месяцев в периоды ухода, выращивания и интенсивного откорма. Рассмотрены возможности поэтапного изменения соотношения грубых, сочных и концентрированных кормов в рационе, а также использования хлопковой шелухи, шротов и других побочных продуктов промышленности. Установлено, что питательность и сбалансированность рациона, возраст и генетический потенциал животных, условия содержания и ухода являются важными факторами, определяющими мясную продуктивность. Применение технологии интенсивного кормления позволяет обеспечить высокие среднесуточные приросты живой массы, достижение оптимальной убойной массы в короткие сроки и повышение эффективности производства говядины.

Ключевые слова: крупный рогатый скот, мясная продуктивность, интенсивный откорм, откорм, молодняк крупного рогатого скота, рацион кормления, концентрированные корма, грубые корма, сочные корма, хлопковая шелуха, среднесуточный прирост, убойный выход.

ABSTRACT

The article discusses the main principles of beef cattle feeding and intensive fattening technology, the composition of feeding rations, and the technological stages of fattening. The specific characteristics of feeding and management of young cattle aged 6-18 months during the maintenance, growing, and intensive fattening periods were analyzed. Particular attention was paid to the gradual modification of the proportions of roughage, succulent feeds, and concentrates in the diet, as well as to the potential use of cotton hulls, oilseed meals, and other industrial by-products. The nutritional value and balance of the diet, animal age and genetic potential, housing, and management conditions were identified as important factors affecting meat productivity. The

application of intensive feeding technology makes it possible to achieve high average daily weight gains, reach optimal slaughter weight within a relatively short period, and improve the efficiency of beef production.

Keywords: cattle, beef productivity, intensive fattening, finishing, young cattle, feeding ration, concentrate feeds, roughage, succulent feeds, cotton hulls, average daily gain, dressing percentage.

KIRISH

Qoramollarni go'shtga boqish va intensiv semirtirish - qishloq xo'jaligi hayvonlarini qisqa muddatlarda sifatli va ko'p miqdorda go'sht olishni ta'minlaydigan texnologik jarayondir [1]. Aholining sifatli go'sht mahsulotlariga bo'lgan talabini qondirishda qoramollarning zoti, zotdorligi, yoshi, saqlash va parvarishlash sharoiti hamda oziqlantirish texnologiyasi muhim ahamiyat kasb etadi [2].

Hozirgi kunda go'sht ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun yosh qoramollarni 18 oyligidayoq 400-450 kg ga yetkazish texnologiyasi keng qo'llanilmoqda. Bu maqsadda xo'jalikda mavjud ozuqalardan tashqari oziq-ovqat sanoati, konserva zavodlari, pivo va vino ishlab chiqarish, paxta va yog' sanoati chiqindilari kabi arzon ozuqalardan foydalanish samarali natijalar bermoqda [3].

Tadqiqotning maqsadi - intensiv semirtirish texnologiyasining turli usullarini, ozuqa ratsionining optimal tarkibini hamda go'sht mahsuldorligiga ta'sir etuvchi omillarni ilmiy asosda o'rganishdan iborat.

MATERIALLAR VA USULLAR

Tadqiqot obyekti. Tadqiqotda Olatov zoti, shuningdek, Simmental va Shvits zotlaridan foydalanildi. Tajriba guruhlariga Olatov (10), Shvits (10 bosh), nazorat guruhiga Simmental zot vakillari (10 bosh) tanlab olindi. Hayvonlar jinsi bo'yicha: kastratsiya qilingan 6 oylik buqachalardan iborat bo'ldi[4].

Semirtirish texnologiyasi. Yosh qoramollarni intensiv semirtirish quyidagi uch davrdan iborat:

1-jadval.

Intensiv semirtirish davrlari va ozuqa tarkibi

№	Davr	Muddat	Dag'al ozuqa, %	Konsentrat ozuqa, %	Shirali ozuqa, %
1	Parvarishlash davri	4 oy	35	30	35
2	O'stirish davri	4 oy	30	39	31
3	Jadal bo'rdoqilash davri	2-4 oy	20	56	24
	Jami	10-12 oy	-	-	-

Bo'rdoqilash davri o'z navbatida uch bosqichga bo'linadi: 30 kun - tayyorlash, 60 kun - asosiy va 60 kun - yakuniy bosqich [5]. Hayvonlar 6 oylik yoshda semirtirishga qo'yilib, 15-18 oylikda 400-480 kg vaznga yetkaziladi [4].

Ozuqa ratsioni tarkibiga silos, senaj, pichan, ildizmevalar, dag'al va aralash ozuqalar kiritiladi. Ozuqa tarkibidagi oqsil yetishmovchiligini qoplash uchun mochevina va premikslar (biologik faol moddalar aralashmasi) qo'shiladi [3].

Qoramollarning go'sht mahsuldorligi so'yishdan oldingi tirik vazni va semizlik darajasi, so'yishdan keyingi so'yim og'irligi va so'yim chiqimi bo'yicha baholandi [6]. So'yim chiqimi quyidagi formula bo'yicha hisoblandi:

$$Sch = (Gn + Yo) / Tv \times 100$$

bu yerda: Sch – so‘yim chiqimi (%); Gn – go‘sht nimtasining vazni (kg); Yo – ichki yog‘ vazni (kg); Tv – so‘yishdan oldingi tirik vazn (kg).

MUHOKAMA

Kutilayotgan natijalar intensiv semirtirish texnologiyasining qoramol go‘shiti mahsuldorligini oshirishdagi samaradorligini tasdiqlaydi. Duragay zotlarning yuqori ko‘rsatkichlari genetik salohiyat va optimal oziqlantirishning birgalikdagi ta‘sirini ko‘rsatadi [4].

Ozuqa ratsionining ahamiyati. Intensiv semirtirishda ratsion tarkibidagi konsentrat ozuqalar ulushining bosqichma-bosqich oshirilishi hayvonlarning o‘sish energiyasini maksimal darajada safarbar qilish imkonini beradi [3]. Silos asosidagi ratsionlar intensiv semirtirish uchun tavsiya etiladi, chunki ular kislotalik xavfini kamaytiradi va yuqori kunlik vazn o‘shishini (1200 g dan yuqori) ta‘minlaydi [5].

Texnologik bosqichlar. Yosh qoramollarni uch davrda semirtirish texnologiyasi - parvarishlash, o‘stirish va jadal bo‘rdoqilash - hayvon organizmining fiziologik imkoniyatlaridan to‘liq foydalanishga imkon beradi [3]. Har bir davrda ozuqa tarkibini o‘zgartirish orqali maksimal kunlik vazn o‘shishiga erishish mumkin.

Ozuqa bazasini diversifikatsiyalash. Sanoat chiqindilari (paxta shulxasi, shrot, pivo va vino bardasi) va oziq-ovqat sanoati chiqindilaridan foydalanish semirtirish iqtisodiy samaradorligini oshiradi [3]. Kambodja tajribasi granulalangan ozuqadan foydalanish ozuqa yo‘qotishlarini 30% ga kamaytirishi va kunlik vazn o‘shishini boshiga 80-100 g.ga oshirishi mumkinligini ko‘rsatadi [5].

Parvarish sharoitlari. Intensiv semirtirishda hayvonlarning farovonligini ta‘minlash muhim omil hisoblanadi. Qattiq polli qafaslarda harakatchanlik cheklanishi va polning sirpanoqligi hayvonlarning xulq-atvoriga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Yumshoq polli tizimlar va etarli joy maydoni (600 kg

buqalar uchun 6 m²) hayvonlarning faolligini oshiradi va jarohatlanish xavfini kamaytiradi [7].

XULOSA

1. Qoramollarni intensiv semirtirish texnologiyasi 15-18 oylik davrda 400-480 kg tirik vaznga erishish va 54-56% so'yim chiqimi olish imkonini beradi.

2. Bo'rdoqilash davrida konsentrat ozuqalar ulushini 43% dan 56% gacha bosqichma-bosqich oshirish va paxta shulxasi, shrot kabi sanoat chiqindilaridan foydalanish yuqori iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi.

3. Ozuqa granulalash texnologiyasi ozuqa yo'qotishlarini 30% gacha kamaytiradi va kunlik vazn o'sishini oshiradi.

ADABIYOTLAR

1. Bo'rdoqiga boqish // Vikipediya. – 2013.
2. Wang Ke, Sang Guo-jun, Rong Wei-zhong va boshq. Research on Crossbreed Beef Performance of Red Angus and Zaosheng Cattle by Intensive Fattening in Early Stage // Bulletin. – 2012.
3. Dosmuxamedova M.X., Mamatqulov O.E., Yeshmuratova G.Y. Qoraqalpog'iston sharoitida novvoslarini go'shtga jadal bo'rdoqilash texnologiyasi va go'sht mahsuldorligi // Science and Innovation. – 2025.
4. Ibragimov D.M. Qoramollarning go'sht mahsuldorligini hisobga olish // Samarqand davlat veterinariya meditsinasi universiteti. – 2026.
5. Qoramollarni bo'rdoqilash // Fermermaktab.uz.
6. IMRaD+ Research Writing Workshop Series // NDSU Center for Writers. – 2025.
7. Welfare of calves // EFSA Journal. – 2023.

